

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΟΥΣ
ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ**

**ΗΜΕΡΙΔΑ ΜΕ ΤΟΝ ΓΕΝΙΚΟ ΤΙΤΛΟ: *Ο θεσμός του Ευρωπαϊού Εισαγγελέα:
Αναβάθμιση ή περιπλοκή του ποινικού συστήματος;***

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: Δικηγόρος Ζήσης Στ. Κωνσταντίνου

**ΘΕΜΑ: *Ο Ευρωπαίος Εισαγγελέας στα δικαιώματα του κατηγορουμένου και η
δικαστηριακή πρακτική***

**ΥΠΟΤΙΤΛΟΣ: *Διαδικαστικές εγγυήσεις και δικαιώματα υπόπτου/
κατηγορουμένου στο πλαίσιο του Θεσμού του Ευρωπαϊού Εισαγγελέως:
Ελληνική Θεωρία και Δικαστηριακή Πρακτική***

A! ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I!

1.1.- Η δημιουργία του θεσμού του **Ευρωπαϊού Εισαγγελέως** αποτελεί πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, προκειμένου να εξασφαλισθεί η **αποτελεσματική δίωξη** των δραστών (με οποιαδήποτε μορφή συμμετοχής), αδικημάτων που θίγουν τα **οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ενώσεως**. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει να ανατεθεί στον Ευρωπαίο Εισαγγελέα μια **αρμοδιότητα ουσίας**, που **περιορίζεται**, όμως, **στην προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως**, δηλαδή των πρώην Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.-

1.2.- Ο Ευρωπαίος Εισαγγελέας θα έχει **ειδική αρμοδιότητα**, **κατά προτεραιότητα**, έναντι των αρμοδιοτήτων των Εθνικών Διοικητικών Αρχών, αλλά θα υπάρχει **συντονισμός** με αυτές, ώστε να αποτρέπονται τυχόν επικαλύψεις. Σύμφωνα, πάντως, με την **Πράσινη Βίβλο**, της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,

σχετικώς με την ποινική προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Κοινότητας και τη δημιουργία Ευρωπαϊκής Εισαγγελικής Αρχής (σελ. 23):

«...η Επιτροπή προτείνει να καθοριστούν στο Κοινοτικό Δίκαιο οι ελάχιστες απαιτούμενες διατάξεις για την ορθή λειτουργία της Ευρωπαϊκής Εισαγγελικής Αρχής. Ως αρχή, συνεπώς, ισχύει η παραπομπή στο Εθνικό Δίκαιο, ενώ η προσφυγή στο Κοινοτικό Δίκαιο αποτελεί την εξαίρεση, εφόσον είναι δεόντως αιτιολογημένη από την ανάγκη να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα του Ευρωπαϊκού Εισαγγελέως».-

1.3.- Συνεπώς, ακόμη και στα αδικήματα, για τα οποία θα επιλαμβάνεται ο Ευρωπαίος Εισαγγελέας, **θα προηγείται**, όσον αφορά το εφαρμοστέο δίκαιο, η εφαρμογή του εκάστοτε Εθνικού Δικαίου, θα ακολουθεί δε προσφυγή στο Κοινοτικό Δίκαιο, **μόνον αν** διαπιστωθεί, στο Εθνικό Δίκαιο, κάποιο σχετικό κενό που πρέπει να καλυφθεί.-

1.4.- Για την κατάρτιση της προκειμένης εισηγήσεως λήφθηκαν υπόψη τα ακόλουθα: **α)** Εφόσον ο θεσμός του Ευρωπαϊκού Εισαγγελέως, **προς το παρόν, σχεδιάζεται και δεν έχει ακόμα θεσμοθετηθεί**, είναι αδύνατο να υπάρξει οποιοδήποτε νομολογιακό προηγούμενο. **β)** Με βάση την παραπάνω (βλ. παρ. 1.3) παραδοχή, **αξιοποιούμε την εσωτερική Θεωρία και Νομολογία**, ιδίως επί του αντικειμένου της υπερασπίσεως του κατηγορουμένου. **γ)** Κατόπιν τούτου, μνημονεύουμε **παρακάτω, στο εκάστοτε κατάλληλο σημείο**, εξαντλητική, κατά το δυνατόν, παράθεση Θεωρίας και Νομολογίας. **δ)** Αν αυτό το θεμέλιο [: δηλαδή ότι προηγείται, στην εφαρμογή, το εκάστοτε Εθνικό Δίκαιο] **δεν ισχύει**, τότε πρέπει, αναλόγως, **να αναπροσαρμοστούν οι παραδοχές της προκειμένης εισηγήσεως.-**

II!

2.1.- Να σημειωθεί ότι το Συμβούλιο Υπουργών Δικαιοσύνης της 4^{ης} Μαρτίου 2014, στο οποίο προήδρευσε ο τότε Έλληνας Υπουργός **Χαρ. Αθανασίου** [η Ελλάδα ασκούσε, τότε, την Προεδρία της Ευρωπαϊκής Ενώσεως] **ενέκρινε τρία σημαντικά νομοθετήματα**, που απετέλεσαν αντικείμενο επεξεργασίας κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Προεδρίας. Μεταξύ, ακριβώς, των προτεραιοτήτων της Ελληνικής Προεδρίας υπήρξε και **ο θεσμός του Ευρωπαϊκού Εισαγγελέως.-**

2.2.- Πριν από την ανάπτυξη του **κυρίου θέματος** της εισηγήσεως, **προτάσσεται** κεφάλαιο με κάποιες **έννοιες/ρυθμίσεις**, απολύτως αναγκαίες για την κατανόηση του εν λόγω κυρίου θέματος. Επισημαίνεται ότι έγινε προσπάθεια για μια, κατά το δυνατόν, εξαντλητική παράθεση της ελληνικής θεωρίας και νομολογίας στα θέματα με τα οποία ασχολείται η παρούσα εισήγηση.-

B! ΣΥΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

I!

3.- Με βάση τη Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής επί της Προτάσεως Κανονισμού του Συμβουλίου, σχετικά με τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, ενόψει και της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), ο θεσμός του Ευρωπαϊκού Εισαγγελέως συνιστά **δυνατότητα και όχι υποχρέωση προς σύστασή του.-**

4.- Η **νομική βάση** και οι **κανόνες** που διέπουν τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας θεσπίζονται στο άρθρο 86 της ΣΛΕΕ. Συγκεκριμένως, κατά το ειδικότερο περιεχόμενο της εν λόγω Διατάξεως:

4.1.- Η παρ. 1 του άρθρου 86 της ΣΛΕΕ προβλέπει ότι

*«για την καταπολέμηση των αδικημάτων που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με ειδική νομοθετική διαδικασία, μέσω Κανονισμών, **μπορεί να συστήσει Ευρωπαϊκή Εισαγγελία** εκ της Eurojust. Το Συμβούλιο αποφασίζει ομόφωνα μετά από την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου».-*

4.2.- Η παρ. 2 του ως άνω άρθρου καθορίζει τις **αρμοδιότητες** της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, καθώς και την **άσκηση ποινικής δίωξης** για τα, σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ε.Ε., αδικήματα **ενώπιον των αρμοδίων (κατά τόπο) Δικαστηρίων των κρατών μελών**. Συγκεκριμένως:

*«**Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία είναι αρμόδια** για την αναζήτηση, τη δίωξη και την παραπομπή ενώπιον της Δικαιοσύνης, ενδεχομένως σε σύνδεση με τη Eurorol, των **δραστών αδικημάτων εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης**, όπως τα συμφέροντα αυτά ορίζονται στον Κανονισμό της παραγράφου 1 καθώς και των συνεργών τους. Ασκεί δε*

ενώπιον των αρμοδίων δικαστηρίων των κρατών μελών την ποινική δίωξη των αδικημάτων αυτών».-

4.3.- Η παρ. 3 του ανωτέρω άρθρου καθορίζει το **καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής** των Κανονισμών, που θα εγκριθούν βάσει του συγκεκριμένου άρθρου: «... οι Κανονισμοί της παραγράφου 1 καθορίζουν **το καθεστώς της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, τους όρους άσκησης των καθηκόντων της, τους δικονομικούς κανόνες που διέπουν τις δραστηριότητές της, καθώς και τους δικονομικούς κανόνες που διέπουν το παραδεκτό των αποδείξεων και τους κανόνες που ισχύουν για το δικαστικό έλεγχο των διαδικαστικών της πράξεων κατά την άσκηση των καθηκόντων της**».-

4.4.- Η παρ. 4 του εν λόγω άρθρου προβλέπει την **επέκταση της αρμοδιότητας** της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας **σε σοβαρά αδικήματα με διασυνοριακή διάσταση**, αφού προβλέπει ότι

«το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δύναται, ταυτόχρονα ή σε μεταγενέστερο στάδιο, να εκδώσει απόφαση για την τροποποίηση της παραγράφου 1 προκειμένου να επεκτείνει τις αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας στην καταπολέμηση της σοβαρής εγκληματικότητας με διασυνοριακή διάσταση και για την κατ' επέκταση τροποποίηση της παραγράφου 2 όσον αφορά στους δράστες σοβαρών εγκλημάτων με επιπτώσεις σε πολλά κράτη μέλη καθώς και τους συνεργούς τους.».-

III!

5.1.- Σύμφωνα με το άρθρο 4 του Κανονισμού του Συμβουλίου, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία **ασκεί καθήκοντα Εισαγγελέως στα αρμόδια Δικαστήρια των κρατών μελών**, όσον αφορά στα αδικήματα που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ενώσεως. Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία είναι **αρμόδια για διεξαγωγή ερευνών, δίωξη και παραπομπή ενώπιον της Δικαιοσύνης των δραστών των ως άνω (βλ. παρ. 1.2) ποινικών αδικημάτων**.-

5.2.- Στο άρθρο 6 του Κανονισμού, προβλέπεται το αξίωμα των **Εντεταλμένων Ευρωπαϊκών Εισαγγελέων**, οι οποίοι **θα εδρεύουν στα κράτη μέλη υπό διττή ιδιότητα** (Εισαγγελείς της Ένωσης και Εθνικοί Εισαγγελείς) και πρόκειται να διενεργούν έρευνες και να ασκούν διώξεις υπό τη διεύθυνση και την εποπτεία του Ευρωπαϊκού Εισαγγελέως.-

Γ! ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ – ΓΕΝΙΚΑ

ι) Θεμελιώδεις νομικές αρχές

6.1.- Με το αρ. 11 του Κανονισμού του Συμβουλίου, σχετικώς με τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, διασφαλίζονται οι **βασικές νομικές αρχές**, που διέπουν τις δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, όπως είναι *ο σεβασμός και η συμμόρφωση προς τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αρχή της αναλογικότητας, η νομιμότητα και η αμεροληψία των ερευνών και η ταχεία* («χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση») *διεξαγωγή τους.*-

6.2.- Επισημαίνεται, ότι, στην παρ. 3 του αυτού άρθρου, προβλέπονται τα εξής:

«...τα ζητήματα που δεν ρυθμίζονται ενδεχομένως από τον παρόντα Κανονισμό διευθετούνται από τα Εθνικά Δίκαια. Το εφαρμοστέο Εθνικό Δίκαιο είναι το δίκαιο του κράτους μέλους όπου διεκπεραιώνεται η έρευνα ή η δίωξη. Σε περίπτωση που κάποιο ζήτημα ρυθμίζεται και από το Εθνικό Δίκαιο και από τον παρόντα Κανονισμό, υπερισχύουν οι διατάξεις του Κανονισμού.»-

7.- Οι ανωτέρω (βλ. παρ. 6.1) **διαδικαστικές εγγυήσεις** αναφέρονται **ρητώς** στο αρ. 11 του εν λόγω Κανονισμού. Επισημαίνεται, μάλιστα, να επισημανθεί **και το αρ. 30 του Κανονισμού**, σύμφωνα με το οποίο, **δεν πρέπει να υπονομεύεται η δίκαιη διεξαγωγή της διαδικασίας από την αποδοχή αποδεικτικών στοιχείων που η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία προσκομίζει στο δικαστήριο, το οποίο εκδικάζει την υπόθεση.**-

8.- Πρέπει να θεωρείται αυτονόητον, ότι, εφόσον οι ανωτέρω βασικές νομικές αρχές, που διέπουν τις δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, συμπίπτουν με **ανάλογες αρχές, που ισχύουν στη χώρα μας, κατά τη Θεωρία και Νομολογία**, πρέπει να γίνει δεκτόν ότι, η εγχώρια θεωρία και νομολογία **θα εξακολουθήσει να έχει την αξία της**, ιδίως ενόψει όσων έχουν ήδη αναπτυχθεί (βλ. παρ. 1.3 και παρ. 1.4). Ειδικότερα:

8.1.- Για την ποινική δίκη:

8.1.1.- Η αρχή της δίκαιης διεξαγωγής της δίκης, η οποία κατοχυρώνεται **ρητώς** με τη διάταξη του άρθρου 6 παρ. 1 εδ. α! της ΕΣΔΑ, απορρέει από την **αρχή**

της «δικαστικής βοήθειας». Πρόκειται για την υποχρέωση των Δικαστικών Οργάνων, των Εισαγγελικών Αρχών και γενικώς όλων των Οργάνων απονομής της Ποινικής Δικαιοσύνης, να παρέχουν στους διαδίκους (και, πρωτίστως, στον κατηγορούμενο) βοήθεια, υπό την μορφή, κυρίως, καθοδηγήσεώς τους κατά την ενέργεια των διαδικαστικών πράξεων ή υπομνήσεως των δικονομικών προθεσμιών ή των συνεπειών από την παρέλευσή τους ή γενικά επισημάνσεις των δικαιωμάτων τους, ώστε να διασφαλίζεται η προστασία τους από αιφνιδιασμούς και εκπλήξεις. Από την Ελληνική Βιβλιογραφία: Καθηγητή Αργ. Καρρά *ΠοινΔικΔίκαιο* 4^η έκδοση 2011 σελ. 44, Γ. Αποστολάκη (Προέδρου Εφετών) *δικαστική καθοδήγηση στην ποινική δίκη* (όπου και ρητή αναφορά στην αντίστοιχη υποχρέωση του Εισαγγελέα) *ΕλλΔνη* 2014 σελ. 1307).-

8.1.2.- Είναι δυστυχώς πολύ αμφίβολον αν οι παραπάνω θεωρητικές παραδοχές εφαρμόζονται και στην πράξη! Αυτό επιβάλλεται να το έχει υπόψη του, ανεξαρτήτως άλλων επιφυλάξεων, ο αναγνώστης και ο ακροατής της παρούσας εισηγήσεως.-

8.2.- Σχετικώς με την πολιτική δίκη:

8.2.1.- Βλ. Αιτιολογική Έκθεση επί του άρθρου 22 του Ν. 3994/2011, όπου αναφέρεται «*Το καθήκον του δικαστή να καθοδηγεί τους διαδίκους λειτουργεί συμπληρωματικά προς το συζητητικό σύστημα, δημιουργώντας πρόσφορες συνθήκες για την καλή λειτουργία του*». Βλ, επίσης, από την Ελληνική Βιβλιογραφία: Καθηγητή Μητσόπουλο «*Το καθήκον του Δικαστηρίου καθοδήγσεως των διαδίκων προς συμπλήρωση ή διασάφηση των ισχυρισμών των*» ΝοΒ 34/753 και ιδίως 765. Για το όλο θέμα και συγκεκριμένως για την καθοδηγητική εξουσία του Δικαστή στην πολιτική δίκη, βλ. μελέτη του καθηγητή Γ. Διαμαντόπουλου (*ΕλλΔνη* 2014/680).-

8.2.2.- Ισχύουν και εδώ όσα αναφέρθηκαν λίγο παραπάνω υπό παρ. 8.1.2.-

ii) Κανόνες κοινής πείρας και λογικής

9.- Η ορθή εφαρμογή των κανόνων της κοινής πείρας και λογικής αποτελεί οδηγό για την ορθή εκτίμηση κάθε υποθέσεως. Συγκεκριμένως, ως

διδάγματα της κοινής πείρας θεωρούνται γενικές αρχές, που συνάγονται επαγωγικά από την καθημερινή παρατήρηση της εμπειρικής πραγματικότητας, τη συμμετοχή στις συναλλαγές και τις γενικές τεχνικές ή επιστημονικές γνώσεις οι οποίες έχουν γίνει κοινό κτήμα και χρησιμοποιούνται από το Δικαστήριο για την **εξειδίκευση των αορίστων νομικών εννοιών** και για την **έμμεση απόδειξη κρίσιμων γεγονότων** ή την **εκτίμηση της αποδεικτικής αξίας** των αποδεικτικών μέσων που προσκομίστηκαν.-

10.- Οι κανόνες αυτοί **δεν επιτρέπεται να παραγνωρίζονται** . Η παραβίασή τους άγει, αναλόγως, είτε σε έλλειψη ειδικής και εμπειριστατομένης αιτιολογίας, είτε σε εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή των εκάστοτε ουσιαστικών ποινικών διατάξεων, όπως, επίσης, γίνεται, **παγίως πλέον**, δεκτόν:

10.1.- Σε πολιτικές αποφάσεις βλ. **ΑΠ 2157/2014** ΝοΒ 2015/755 [*η παραβίαση των διδαγμάτων της κοινής πείρας, κατά την ερμηνεία κανόνος δικαίου, ιδρύει λόγον αναίρεσης*], **ΑΠ 1043/2014** Αρμ 2015/14, **ΑΠ 519/2013** ΝοΒ 2013/2480, **ΑΠ 81/2013** ΔΕΕ 2013/506, **ΕφΘεσ 248/2014** αδημοσίευτη, **ΜΠΑ 3776/2014** αδημοσίευτη (σελ. 20: *...τις εν γένει περιστάσεις όπως εκτιμώνται με βάση τους κανόνες της κοινής πείρας και λογικής*), **ΑΠ 371/2012** Αρμ 2013/77.-

10.2.- Σε ποινικές αποφάσεις: βλ. **ΑΠ 174/2015** αδημοσίευτη (σελ. 10: *...οι αιτιάσεις με τις οποίες πλήττεται η προσβαλλομένη απόφαση για εσφαλμένη κρίση ως προς τις αποδείξεις και για αντίθεση στα διδάγματα της κοινής πείρας, είναι απαράδεκτες...*), **ΣυμβΠλημΚατερ 23/2012** ΠοινΔνη 2014/216 (*...φαντάζει απίθανο ένας επιχειρηματίας με τη δική του συναλλακτική εμπειρία να κατέβαλε το σύνολο της οφειλής και παρόλα αυτά να μην αναζήτησε πίσω τις λευκές επιταγές που είχαν δοθεί ως εγγύηση...*), **ΑΠ 1683/2009** ΠοινΛογ 2009/918 (*...αφού κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας και λογικής...*), **ΑΠ 2095/2007** ΝοΒ 2008/1597, **ΑΠ 1648/2007** αδημοσίευτη (σελ. 10: *...προσδιορίζει παρά τους κανόνες της κοινής πείρας ότι...*), **ΣυμβΑΠ 1269/2006** ΠοινΔνη 2006/829 με **επαινετικές** παρατηρήσεις του **Κων. Βαθιώτη** (σελ.833: *...τούτο όμως είναι προδήλως άτοπο...*), **ΣυμβΑΠ 193/2000** ΠΧρ 2000/586, **ΑΠ 1096/1987** ΕλλΔνη 1988/798.-

11.- Σε διαφορετική περίπτωση, το Ακυρωτικό θα ήταν υποχρεωμένο να αγνοεί προφανή σφάλματα των δικαστηρίων της ουσίας «μόνο και μόνον επειδή αυτά δεν ανάγονται σε κανόνα δικαίου, έστω και αν παραβιάζουν κανόνες της κοινής πείρας και λογικής». Βλ. σχετικά το εξαιρετικά ενδιαφέρον και εξόχως διεισδυτικό σχόλιο του Καθηγητή Χρίστου Μυλωνόπουλου, υπό την ΑΠ 1096/1987, σε ΕλλΔνη 1988/798.-

12.1.- Στο πλαίσιο της ενότητας της έννομης τάξης, η ορθή εφαρμογή των διδαγμάτων της κοινής πείρας και λογικής αποτελεί τη βάση της ορθής εκτίμησης κάθε υποθέσεως είτε ποινικής είτε αστικής φύσεως.-

12.2.- Όλα όσα αναφέρονται στο παρόν κεφάλαιο θα έχουν εφαρμογή και όταν θεσπισθεί ο Ευρωπαϊός Εισαγγελέας, ενόψει όσων εκτίθενται αμέσως ανωτέρω στην παρ. 8. Βλ. επίσης και, κατωτέρω, παρ. 15. Πρέπει, όμως, να έχουμε πάντοτε υπόψη μας τις επιφυλάξεις που διατυπώνονται στην παρ. 1.4 της παρούσας.-

Δ! ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΥΠΟΠΤΟΥ/ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΥ

I!

13.- Με τα άρθρα 32-35 του Κανονισμού καθιερώνονται τα δικαιώματα των υπόπτων, των κατηγορουμένων και των λοιπών εμπλεκόμενων προσώπων. Ειδικότερα, καθιερώνεται ο σεβασμός και η τήρηση των δικαιωμάτων των υπόπτων, τα οποία κατοχυρώνονται στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως το δικαίωμα αμερόληπτου δικαστηρίου και τα δικαιώματα της υπεράσπισης. Προστατεύονται α) το δικαίωμα στη σιωπή, β) το δικαίωμα στο σεβασμό του τεκμηρίου αθωότητας, γ) το δικαίωμα πρόσβασης και ενημέρωσης της δικογραφίας, δ) το δικαίωμα προσκόμισης αποδεικτικών στοιχείων, διορισμού εμπειρογνομόνων και ακρόασης μαρτύρων, ε) το δικαίωμα στη χορήγηση νομικής συνδρομής, στ) το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κλπ.-

14.- Συγκεκριμένως, στο αρ. 32 παρ. 5 του Κανονισμού ορίζεται ότι:

«με την επιφύλαξη των δικαιωμάτων που προβλέπονται στο παρόν κεφάλαιο, οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι καθώς και άλλα πρόσωπα που εμπλέκονται στις διαδικασίες της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, απολαμβάνουν όλα τα διαδικαστικά δικαιώματα που προβλέπονται για την περίπτωση τους στο ισχύον Εθνικό Δίκαιο».-

15.1.- Από την αμέσως παραπάνω διάταξη προκύπτει αυτό που προαναφέρθηκε, ότι, δηλαδή, όσα, υπέρ των δικαιωμάτων των υπόπτων και των κατηγορουμένων, προκύπτουν από τη θεωρία και νομολογία του Εσωτερικού Ελληνικού Δικαίου, θα εξακολουθούν να ισχύουν και όταν θεσπισθεί ο Ευρωπαϊός Εισαγγελέας. Περαιτέρω, μάλιστα, από τον συνδυασμό των άρθρων 30 και 35 του Κανονισμού, στα οποία προβλέπονται, αντιστοίχως, αφενός μεν, τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίζει η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία στο Δικαστήριο που εκδικάζει την υπόθεση, αφετέρου δε, το δικαίωμα του υπόπτου και του κατηγορουμένου σχετικά με τα αποδεικτικά, προς εξέταση, στοιχεία, προκύπτει ότι καθιερώνεται, αν όχι ρητώς, οπωσδήποτε, πάντως, σιωπηρώς, μια κεφαλαιώδης διαδικαστική εγγύηση της ποινικής και, όχι μόνον, διαδικασίας, που είναι η αρχή της ισότητας των όπλων.-

15.2.- Πάντα τα ανωτέρω υπό την επιφύλαξη, πάντοτε, της παρ. 1.4 της παρούσας.-

II!

16.- Κατά την αξιολόγηση των ανωτέρω δικαιωμάτων του υπόπτου/κατηγορουμένου, στο πλαίσιο της Ελληνικής Εννομης Τάξης, που έχει, όπως προαναφέρθηκε, ιδιαίτερη αξία [την οποία, όπως επίσης επισημάνθηκε, θα έχει και στο πλαίσιο του Ευρωπαϊού Εισαγγελέως], πρέπει να αναφερθούν τα ακόλουθα:

i) Τεκμήριο της Αθωότητας

17.- Αναφορικά με το *Τεκμήριο της Αθωότητας*: Αυτό είναι συνυφασμένο με την έννοια της δίκαιης δίκης. Το τεκμήριο της αθωότητας του κατηγορουμένου και του υπόπτου, αποσκοπεί στον σχηματισμό καθαρής δικαστικής πεποιθήσεως, που θα

στηρίζεται στα αποδεικτικά στοιχεία **συγκεκριμένης** υποθέσεως. Σύμφωνα με το τεκμήριο της αθωότητας **δεν επιτρέπεται άμεση ή έμμεση πρόκριση ενοχής** προ της καταδίκης (**ΟΛΑΠ 8/2002**). Άλλωστε, στην ποινική δίκη, το βάρος αποδείξεως φέρει η κατηγορούσα αρχή και **κάθε αμφιβολία πρέπει να ωφελεί τον κατηγορούμενο**. Ενδεικτικώς, βλ. την εξαιρετική **ΣυμβΑΠ 2646/2005** (ΠραξΛογ ΠΔ 2006/46), που αποδέχθηκε την πρόταση του τότε ΑντεισΑΠ **Φώτη Μακρή**. Επίσης, από την μελέτη της, Επικ. Καθηγήτριας, στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας Κύπρου, Δήμητρας Σορβατζιώτη *Η ηθική απόδειξη στα πλαίσια της νομιμότητας* (ΠοινΔνη 2014/1093), το ακόλουθο απόσπασμα:

«...το τεκμήριο (αθωότητας) ανατρέπεται εάν από το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων που προσκομίστηκαν, το δικαστήριο είναι ικανοποιημένο περί της ενοχής πέραν κάθε λογικής αμφιβολίας... η αλληλεπίδραση του τεκμηρίου και της αρχής in dubio pro reo, είναι τέτοια, που δεν επιτρέπει την αντιστροφή του σε τεκμήριο ενοχής. ...Στην ουσία το τεκμήριο αθωότητας έχει ως συνέπεια την αρχή in dubio pro reo, σύμφωνα με την οποία, ο κατηγορούμενος κηρύσσεται αθώος των κατηγοριών που του αποδίδονται στην ύπαρξη εύλογης αμφιβολίας».-

ii) Δικαίωμα Σιωπής

18.- Σχετικώς με το **δικαίωμα σιωπής και μη αυτοενοχοποίησης του κατηγορουμένου**: Αυτό είναι **αρρήκτως** συνδεδεμένο με την **υπεράσπισή του** και αποτελεί **ειδικότερη έκφραση** του, κατ' άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, δικαιώματος για **δίκαιη δίκη**. Σύμφωνα με την Ελληνική Έννομη Τάξη, ειδικότερες εκφάνσεις του δικαιώματος σιωπής αποτελούν οι ακόλουθες περιπτώσεις οι οποίες, επί παραβίασεως του εν λόγω δικαιώματος, άγουν σε **απόλυτη ακυρότητα** της διαδικασίας κατ' άρθρο 171 αριθμ. 1 στοιχ. δ! ΚΠοινΔ, όπως ισχύει μετά το άρθρο 11 παρ. 2 του Ν. 3904/2010:

18.1.- Η λήψη υπόψιν και η αποδεικτική αξιοποίηση εις βάρος του **μετέπειτα κατηγορουμένου της μαρτυρικής κατάθεσης**, την οποία αυτός έδωσε κατά τη διάρκεια της **προκαταρκτικής εξέτασης ή της αυτεπάγγελτης προανάκρισης** και πριν ακόμα αποκτήσει ρητώς την ιδιότητα του κατηγορουμένου.-

18.2.- Το αυτό αποτέλεσμα, με τον εξαναγκασμό του κατηγορουμένου να καταθέσει εναντίον του, επάγεται και η, μετά την κτήση της ιδιότητας του κατηγορουμένου, λήψη υπόψιν, χωρίς τη συναίνεσή του, **όσων, επιβαρυντικών για τον ίδιο, είχε αυτός καταθέσει σε χρόνο προγενέστερο της κτήσεως της ιδιότητας αυτής.-**

18.3.- Παραβίαση του εν λόγω δικαιώματος δύναται να επέλθει και όταν εξετάζονται ως **μάρτυρες** πρόσωπα, τα οποία **μεταφέρουν στο Δικαστήριο το περιεχόμενο της** (υπό τους ως άνω όρους ληφθείσας) **προανακριτικής καταθέσεως του κατηγορουμένου.-**

18.4.1.- Η διάταξη του άρθρου 31 παρ. 2 εδ. η! ΚΠοινΔ δεν απαγγέλλει μεν ακυρότητα, αλλά **έχει θεσπισθεί προς υπεράσπιση** του κατηγορουμένου, ο οποίος **έχει δικαίωμα σιωπής και μη αυτοενοχοποίησης**. Δεν είναι επιτρεπτό, συνεπώς, να αξιολογηθούν εις βάρος του κατηγορουμένου όσα τυχόν επιβαρυντικά στοιχεία έχει καταθέσει κατά την ανώμοτη ή ένορκη εξέτασή του στη διάρκεια της αυτεπάγγελτης προανάκρισης. Η ανωτέρω αναφερομένη παραδοχή, ότι η εδώ σχολιαζόμενη διάταξη *δεν απαγγέλλει ακυρότητα*, φαίνεται ότι την καθιστά, δυστυχώς, **κενή ουσιαστικού περιεχομένου, αφού μπορεί, δυστυχώς, να παραβιάζεται ατιμωρητί!**

18.4.2.- Το αμέσως ανωτέρω θέμα αντιμετωπίζεται, κατωτέρω, στον οικείο τόπο, με την ορθή, κατά τη γνώμη μου, τοποθέτηση, ότι, δηλαδή, ενόψει της νέας, μετά το 2010, διατυπώσεως του άρθρου 171 παρ. 1 στοιχ. δ! ΚΠοινΔ, ακυρότητα παράγεται, έστω και αν δεν προβλέπεται τούτο ρητώς, **σε κάθε περίπτωση παραβιάσεως των δικαιωμάτων που ανάγονται στην υπεράσπιση του κατηγορουμένου.-**

18.5.- Η ανάγνωση και η λήψη υπόψη από το δικαστήριο της **ένορκης κατάθεσης μάρτυρα**, που **έχει ληφθεί στην προδικασία**, αν έγινε παρά την εναντίωση του κατηγορουμένου, εφόσον, βέβαια, ο μάρτυρας αυτός δεν προσήλθε και δεν εξετάστηκε στο ακροατήριο. Παρατηρήσεις εδώ:

18.5.1.- Δυστυχώς, και εν προκειμένω, ενόψει της διατυπώσεως του άρθρου 365 παρ. 1 εδ. α! ΚΠοινΔ, η νομολογία, ιδίως του Αρείου Πάγου, *κάνει νερά,*

προδήλως παρερμηνεύουσα την έννοια της απαγγελλομένης ακυρότητας: Η διάταξη απαγγέλλει, όντως, ακυρότητα σε περίπτωση μη αναγνώσεως, παρά την υποβολή σχετικού αιτήματος από τον κατηγορούμενο, της καταθέσεως από τον μάρτυρο.-

18.5.2.- Αυτό, φυσικά, δεν σημαίνει ότι "εξαφανίζονται" όλες οι άλλες διατάξεις του Νόμου! Φρονούμε, δηλ., ότι από τη Νομολογία (και του Αρείου Πάγου) **παραλείπεται, και εδώ, να συναξιολογηθεί** η αυστηρή διατύπωση του άρθρου 171 παρ. 1 στοιχ. δ! ΚΠοινΔ, ιδίως όπως διαμορφώθηκε μετά το Ν. 3904/2010.-

18.6.- Η λήψη υπόψη **μη αναγνωσθέντος** επ' ακροατηρίω **εγγράφου**.-

iii) Δικαίωμα Πρόσβασης στη Δικογραφία

19.1.- Για το **δικαίωμα πρόσβασης στη δικογραφία**, αλλά και της **συνακόλουθης ενημέρωσης**, πρέπει επαρκώς να τονισθεί ότι, το εν λόγω δικαίωμα, που αναφέρεται ρητώς στο άρθρο 32 του Κανονισμού, **δεν πρέπει** να έχει το χαρακτήρα **επιφανειακής γνώσης** του, συλλεγέντος, σε βάρος του **υπόπτου/κατηγορουμένου**, υλικού. Σύμφωνα με τα **κρατούντα στην Εθνική Ένομη Τάξη μας**, ο **υπόπτος/κατηγορούμενος δικαιούται σαφούς και λεπτομερούς γνώσεως της δικογραφίας, αλλά και του κατηγορητηρίου**.-

19.2.- Οφείλουμε, πάντως, εδώ να παραδεχτούμε, ότι, καίτοι στη θεωρία και στις μείζονες προτάσεις της μεγάλης πλειοψηφίας της νομολογίας, γίνονται δεκτά τα παραπάνω, εντούτοις, στην πράξη, υπάρχει **σαφής μεμψιμοιρία** ως προς την **έμπρακτη αναγνώριση** στον **κατηγορούμενο/υπόπτο** του ανωτέρω δικαιώματος: Δεν γίνεται, για παράδειγμα, δεκτή η υποχρέωση του ενεργούντος την προκαταρκτική εξέταση **να διατυπώσει στον υπόπτο εγγράφως την κατηγορία**, που του αποδίδει, ώστε ο τελευταίος να είναι σε θέση να παράσχει πλήρεις εξηγήσεις επ' αυτής.-

20.- Με άλλα λόγια: **α)** Αναγνωρίζεται, μεν, θεωρητικός, το δικαίωμα του **κατηγορουμένου** (συνεπώς και του **υπόπτου**) να λάβει **πλήρη και λεπτομερή γνώση της κατηγορίας** και μάλιστα όχι μόνον των εγγράφων της σχηματισθείσας

δικογραφίας, αλλά και του κατηγορητηρίου, όπως προβλέπεται και στο άρθρο 6 παρ. 3 εδ. α! της ΕΣΔΑ. **β)** Πώς, όμως, θα μπορέσει το δικαίωμα αυτό να βρει ανταπόκριση στην πράξη, όταν το κατηγορητήριο δεν θα είναι εγγράφως διατυπωμένο; Πώς θα αντικρούσει ο *ύποπτος* (και εν δυνάμει *κατηγορούμενος*) την παρατήρηση/σύσταση/παραίνεση, ολιγότερον ή περισσότερον επιτακτική, του ενεργούντος την προανάκριση: *Αφού πήρατε τη δικογραφία και ιδίως τη μήνυση, μπορείτε να καταλάβετε τι είναι αυτό που σας αποδίδεται, ώστε να ασκήσετε τα υπερασπιστικά σας δικαιώματα*. **γ)** Προς την κατεύθυνση αυτή, δυστυχώς, κινείται, πλέον **και η νομολογία**, ενδεχομένως για λόγους πρακτικούς, δηλαδή για να περιορίσει την απασχόληση των αρχών που ενεργούν την προκαταρκτική εξέταση. **Σφαλερή άποψη, βέβαια**, αφού ουσιαστικώς άγει σε **περιστολή των υπερασπιστικών δικαιωμάτων**, που, όμως, δυστυχώς, αποτελεί θλιβερή πραγματικότητα. **δ)** Αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός, ότι, όπως έχει παρατηρηθεί, ενώ σχεδόν ποτέ ή, αν θέλετε, εξαιρετικά σπάνια οι εξηγήσεις που ο κατηγορούμενος έδωσε την προκαταρκτική εξέταση, οδηγούν σε αρχειοθέτηση της δικογραφίας, αντιθέτως, στην περίπτωση που τελικώς ασκηθεί ποινική δίωξη, τότε, το κατηγορητήριο που συντάσσεται, είτε για να κληθεί σε απολογία, κατά την διαταχθείσα προανάκριση, είτε, αν έχει παραπεμφθεί με απευθείας κλήση, ως περιεχόμενο του κλητηρίου θεσπίσματος, **έχει λάβει υπόψη του τις εξηγήσεις που ανύποπτος έδωσε ο ύποπτος (και μετέπειτα κατηγορούμενος)** στη διάρκεια της προκαταρκτικής εξετάσεως, παρασυρθείς από την ανωτέρω δήλωση.-

21.1.- Κατά συνέπεια της αμέσως ανωτέρω **θεωρητικής αναγνώρισεως**, πρέπει και πρακτικώς να γίνει δεκτόν, ότι, σε περίπτωση παραβίασης του δικαιώματος επαρκούς γνώσης της κατηγορίας, **συμπαρabiάζεται** και το δικαίωμα του *κατηγορουμένου* (αλλά και του *υπόπτου*) να προετοιμάσει επαρκώς την υπεράσπισή του, **αφού το δεύτερο προϋποθέτει την (πραγματική!) ύπαρξη του πρώτου**. Θεωρητικώς, πάντοτε, η παραβίαση του αμέσως ανωτέρω δικαιώματος, **αφαιρεί** από τον *κατηγορούμενο* (συνεπώς και από τον *ύποπτο*), τη δυνατότητα να υπερασπιστεί αποτελεσματικά τον εαυτό του (όπως προεξετέθη), πράγμα που

συνιστά **παράβαση** βασικών και αναφαίρετων δικαιωμάτων του, ως *κατηγορουμένου, αλλά και ως ανθρώπου.*-

21.2.- Τα παραπάνω έχουν **κατά το παρελθόν** γίνει επανειλημμένως δεκτά: Τονίζονται ιδιαιτέρως στην υπ' αριθμ. 3/99 εγκύκλιο της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου (ΠΧρ Ν/566 και ΠοινΔνη 2/1253), καθώς επίσης και στις υπ' αριθμ. 9/00 και 2718/99 όμοιες, προερχόμενες, μάλιστα, **από τον ίδιο, προσωπικώς, τον, τότε, Εισαγγελέα** του Αρείου Πάγου (ΠΧρ ΝΑ/183, Αρμ 55/438 και ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ/2000 σελ. 384, αντιστοίχως). **Σύμφωνη, βεβαίως, και η Θεωρία** [βλ. Ευαγγ. Κρουσταλλάκη (ΝοΒ 49/369 επ), Αργ. Καρρά (ΠΧρ Ν/673 επ.), κλπ]. Το ως άνω δικαίωμα αποτελεί ειδικότερη **έκφανση** του θεμελιώδους **δικαιώματος ακροάσεως και, επομένως, η παραβίασή του θεμελιώνει απόλυτη ακυρότητα.**-

22.- Οφείλουμε, όμως, να επισημάνουμε και πάλιν, ότι, δυστυχώς, **η πράξη δεν συμφωνεί, πλέον, με τη θεωρία**, όπως αναπτύξαμε παραπάνω (στην παρ. 20). Εξάλλου, αρκετά συχνά, τα διατακτικά βουλευμάτων και αποφάσεων δεν συμφωνούν, κατ' αποτέλεσμα, με το περιεχόμενο της εκάστοτε μείζονος προτάσεως!

23.1.- Η παραβίαση του δικαιώματος του κατηγορουμένου να του απαγγελθεί [εκτός από το στάδιο της κυρίας ανακρίσεως **και** στα στάδια της προανακρίσεως και προκαταρκτικής εξετάσεως], **εγγράφως**, η σε βάρος του κατηγορία και να λάβει **αντίγραφο του κατηγορητηρίου**, [θα έπρεπε να] συνεπάγεται **απόλυτη ακυρότητα** της ανακριτικής (προανακριτικής ή πράξεως της προκαταρκτικής εξετάσεως) πράξεως της απολογίας (ή της παροχής εξηγήσεως, που **εξομοιώνεται**, ουσιαστικώς, με *απολογία*), που **τυχόν** θα ληφθεί **χωρίς** την τήρηση των ανωτέρω επιτακτικών διατυπώσεων.-

23.2.- Η παλαιότερα θεωρία και νομολογία το εδέχετο (επαναλαμβάνω) **σχεδόν αδιαστίκτως**: βλ. Διατ. ΕισΕφΑθ (τότε) Φ. Μακρή 430/01 ΠοινΛογ 1/1151, Εγκ. Προϊσταμ.ΕισΕφΑθ (τότε) Λ. Καραμπέλα 2/01 ΠοινΛογ 1/1150. Βλ., επίσης, Ιωάννη Πετρόπουλο, *Γραπτή διατύπωση κατηγορητηρίου στην ποινική διαδικασία* (Ευρίπειος Νομολογία τεύχος Δ/2009, σελ. 34 επ.) κλπ.-

23.3.- Όπως, όμως, προαναφέρθηκε, ενδεχομένως για πρακτικούς, λόγους [που φυσικά **δεν αρκούν** (ούτε επιτρέπεται κάτι τέτοιο!) για την θεμελίωση απόψεως **αντιδικονομικής**, πιθανότατα δε και **αντισυνταγματικής**], η πρόσφατη νομολογία, σχετικώς με το δικαίωμα του *υπόπτου*, να του απαγγελθεί εγγράφως η κατηγορία στη διάρκεια της προκαταρκτικής εξέτασης, είναι, πλέον, **απολύτως αντίθετη** (βλ. **ΣυμβΠλημΑθ 382/2016** (αδημοσίευτο), **ΣυμβΠλημΑθ 1285/2013** ΠΧρ 2013/619, Διάταξη ΕισΕφΑθ. 101/2013 ΠοινΔνη 2013/419 με παρατηρήσεις Πέτρου Πανταζή σελ. 423 επ., μελέτη του ΑντΕισΑΠ Αθ. Κονταξή «Υπάρχει υποχρέωση γραπτού κατηγορητηρίου;» ΠΧρ 2004/476-477. Γενικότερα, ως προς το γεγονός ότι δεν είναι υποχρεωτική η σύνταξη έγγραφου κατηγορητηρίου βλ. ΣυμβΑΠ 105/1998 ΝΟΜΟΣ, ΤριμΠλημΑθ 35797/2001 ΠοινΔ/νη 2001/1258, ΣυμβΠλημΑθ 1818/2001 ΠοινΛογ 2001/236, ΣυμβΠλημΠειρ 947/2000 ΠοινΛογ 2001/662, ΣυμβΠλημΑθ 3196/1998 ΠΧρ 2000/754 και ΣυμβΠλημΑθ 1112/1997 ΠΧρ 1997/579).-

23.4.- Η ανωτέρω άποψη αρκείται, δηλαδή, ουσιαστικώς, στην υποτιθεμένη δυνατότητα του *υπόπτου* να αντιληφθεί το περιεχόμενο της κατηγορίας, που του αποδίδεται και επί της οποίας καλείται να δώσει εξηγήσεις, **αποκλειστικώς από το περιεχόμενο της δικογραφίας** (ή, ενδεχομένως, και μόνης της μηνύσεως), που **τίθεται υπόψη του**. Κάποιες αποφάσεις δέχονται, απλώς, και κάτι περισσότερο, ότι δηλαδή *πρέπει* (: επιβάλλεται) **να του απαγγελθεί η κατηγορία έστω και προφορικώς** (βλ. σχετικώς **ΣυμβΠλημΒόλου 203/2015** ΠοινΔνη 2015/1159, **ΣυμβΠλημΑθ 2846/2014** ΠοινΔνη 2014/1052). Αυτό, όμως, το δέχονται **ως πρόσχημα** για να καταλύσουν το κύριο δικαίωμα του κατηγορουμένου: Γράφουν, δηλαδή, ότι *αφού η κατηγορία του απαγγέλθηκε προφορικώς, αυτό αρκεί*. Όμως, ως *απαγγελία κατηγορίας*, ασφαλώς δεν μπορεί να εννοούσαν την παραπάνω φράση του ενεργούντος την προκαταρκτική εξέταση: *Αφού πήρατε τη δικογραφία και ιδίως τη μήνυση, καταλάβετε για ποιο πράγμα κατηγορείσθε!*

23.5.- Τέθηκε παραπάνω το ζήτημα των διατάξεων, οι οποίες, καίτοι επιβάλουν κάποιες υποχρεώσεις, εντούτοις δεν τις εξοπλίζουν με την απαγγελία αντίστοιχης ακυρότητας. Η πρόσφατη, ιδίως, νομολογία, όπως παραπάνω

επισημάνθηκε, επωφελουμένη της παραλείψεως αυτής, δέχεται ότι από την παραβίαση των εν λόγω διατάξεων, δεν παράγεται, τάχα, ακυρότητα. Οφείλω, εν τούτοις, εδώ, προς απόκρουση της κατά τα ανωτέρω [σφαλερής, κατά τη γνώμη μου], απόψεως, να επισημάνω αυτό που έχω ήδη υπαινιχθεί παραπάνω σε διάφορα σημεία: Εφόσον οι παραβιάσεις αφορούν στα υπερασπιστικά δικαιώματα του κατηγορουμένου, δεν χρειάζεται να ορίζεται ρητώς, σε κάθε διάταξη, ότι η παραβίασή της επάγεται ακυρότητα. Την τυχόν έλλειψη αυτή καλύπτει η αδιάστικτη διάταξη του άρθρου 171 παρ. 1 στοιχ. δ! ΚΠοινΔ, όπως ισχύει, πλέον, μετά το Ν. 3904/2010, η οποία έχει την ακόλουθη **αυστηρή διατύπωση**:

"...Απόλυτη ακυρότητα, που λαμβάνεται και αυτεπαγγέλτως υπόψη από το δικαστήριο σε κάθε στάδιο της διαδικασίας και στον Αρειο Πάγο ακόμη, προκαλείται αν δεν τηρηθούν οι διατάξεις που καθορίζουν... την εμφάνιση, την εκπροσώπηση και την υπεράσπιση του κατηγορουμένου και την άσκηση των δικαιωμάτων που του παρέχονται από το Νόμο, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, [διατάξεων, συμπληρώνω, οι οποίες, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, υπερισχύουν κάθε αντίθετης ρυθμίσεως του Εσωτερικού Δικαίου].-

23.6.- Ας μας επιτραπεί, τέλος, εν προκειμένω, με την ευκαιρία της παρούσας ημερίδας, να επαναλάβουμε και εδώ τα ακόλουθα, που αποτελεί **επιστημονική πεποίθηση του εισηγητή**: Ο Αρειος Πάγος, εκτός από Ανώτατο Δικαστήριο, έχει και τον ρόλο του Νομολογιακού Καθοδηγητή προς τα Δικαστήρια της ουσίας... Τον ρόλον αυτόν πρέπει να τον ασκεί στην πράξη και, μάλιστα, προς την σωστή κατεύθυνση...

24.1.- Επί του εν λόγω θέματος βλ. και Ιωάννη Ζώνη Τα κυριότερα στάδια της ποινικής δίκης [ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ εκδ. 2008 σελ. 180), ο οποίος, βεβαίως, **ουσιαστικώς, επικρίνει** την αμέσως ανωτέρω (βλ. παρ. 23.3) τακτική της νομολογίας:

«Η απονομή της δικαιοσύνης δεν επιτρέπεται να επιτυγχάνεται έναντι οποιουδήποτε τιμήματος (ΟΛΑΠ 1/2001-πολιτική-ΠΛογ Α,2001). Αντιθέτως, η αρχή της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας θα πρέπει να υποχωρεί ή να περιορίζεται όταν αυτό επιβάλλει η αρχή του σεβασμού και της προστασίας του ανθρώπου και οι γενικότερες αρχές,

οι οποίες απορρέουν από αυτήν, όπως η αρχή της δικαστικής ακρόασης, του τεκμηρίου αθωότητας, της αμφιβολίας υπέρ του κατηγορουμένου, της δίκαιης διεξαγωγής της δίκης κτλ.».-

24.2.- Εξάλλου, με την κατοχύρωση και τον προσήκοντα σεβασμό των δικαιωμάτων της υπεράσπισης, **εξασφαλίζεται, προδήλως**, η θεμελιώδης **αρχή της ισότητας των όπλων** (βλ. και ανωτέρω παρ. 15), μεταξύ κατηγορούσας αρχής και υπεράσπισης.-

25.1.- Ενόψει των ανωτέρω αναφερθέντων, σχετικώς με τις κατευθυντήριες γραμμές για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, πρέπει, υποθέτουμε, να γίνει δεκτόν, ότι διαφαίνεται, πλέον, η ελπίδα, ότι η Εθνική Εισαγγελία και τα Εθνικά Δικαστήρια **θα υποχρεωθούν να δεχθούν την πλήρη εφαρμογή των, κατά τα ανωτέρω, κατευθυντηρίων γραμμών, αλλά και της νομολογίας του ΕΔΔΑ**. Θα πρόκειται, έτσι, για **μια θετική εξέλιξη** της απονομής της Δικαιοσύνης στη χώρα μας. Θέλουμε να ελπίζουμε ότι *θα μπορούμε να χρωστούμε χάρη στον Ευρωπαϊό Εισαγγελέα!*

25.2.- Θέλουμε, επίσης, να ελπίζουμε ότι **δεν θα απογοητευθούμε στην προοπτική της παραπάνω ελπίδας!**

Ε! ΑΡΝΗΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ

26.- Πρέπει ιδιαιτέρως να προσεχθούν, κατά την εφαρμογή του νέου Θεσμού, τα ακόλουθα (**προς αποφυγή**, τυχόν, **αρνητικών επιπτώσεων**, κατά την εφαρμογή του στην Εσωτερική Έννομη Τάξη):

26.1.- Είναι ασφαλώς αναγκαίο να υπάρχει **αρμονικός συντονισμός** του Θεσμού με το Εθνικό Ποινικό Σύστημα του εκάστοτε κράτους μέλους. Δεν θα πρέπει, δηλ., η εφαρμογή του Θεσμού του Ευρωπαϊού Εισαγγελέως να οδηγήσει σε **παραμερισμό** του Εθνικού Ποινικού Συστήματος. Θεωρούμε, άλλωστε, όπως επανειλημμένως προαναφέρθηκε, ότι η επίδραση των κατευθυντηρίων γραμμών στη λειτουργία του νέου Θεσμού του Ευρωπαϊού Εισαγγελέως θα ασκήσει **ευεργετική επιρροή τόσο** στον Εθνικό Εισαγγελέα, όσο και στα Εθνικά Δικαστήρια.-

26.2.- Δεν πρέπει, ακόμα, να λησμονείται ότι ο θεσμός του Ευρωπαϊού Εισαγγελέως έχει ως στόχο την **ενίσχυση της αποτελεσματικότητας** του εκάστοτε

Εθνικού Δικαστικού Συστήματος και όχι την ανατροπή της ισχύουσας Εθνικής Έννομης Τάξης (βλ. κατωτέρω παρ. 30 στοιχ. δ!).-

26.3.- Δοθέντος ότι ο Ευρωπαϊός Εισαγγελέας θα έχει την αρμοδιότητα δίωξης συγκεκριμένων πράξεων (ως ανωτέρω προαναφέρθηκε) θα πρέπει **τα αδικήματα**, που ανήκουν στην αρμοδιότητά του, **να προσδιορίζονται με μεγάλη ακρίβεια**, ώστε να προκύπτει **με βεβαιότητα** ότι οι εκάστοτε υπό έρευνα πράξεις θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης και ότι, ως εκ τούτου, **αρμόδιος** για τη δίωξή τους είναι ο Ευρωπαϊός Εισαγγελέας **και όχι** ο Εθνικός Εισαγγελέας. Με τον τρόπο αυτό **θα αποφευχθεί** τυχόν **μη νόμιμη επέμβαση** του Ευρωπαϊού Εισαγγελέως σε διώξεις αδικημάτων **μη υπαγομένων στον τομέα αρμοδιότητάς του**.-

26.4.1.- Δεν φαίνεται να έχει αντιμετωπιστεί μέχρι τώρα το ζήτημα, αν, από την επέμβαση του Ευρωπαϊού Εισαγγελέως, σε διώξεις αδικημάτων, που δεν υπάγονται στον τομέα αρμοδιότητάς του, παράγεται ή όχι **ακυρότητα** ή, έστω, αν όχι ακριβώς **ακυρότητα**, οποιαδήποτε άλλη συνέπεια. Από την γραμματική διατύπωση του άρ. 171 παρ. 1 εδ. β! ΚΠοινΔ, πάντως, και ενόψει όσων έχουν ήδη εκτεθεί, δεν φαίνεται να καταλείπεται αμφιβολία ότι, σε περίπτωση που ο Ευρωπαϊός Εισαγγελέας ασκήσει ποινική δίωξη για **αδίκημα εκτός της αρμοδιότητάς του**, **επέρχεται απόλυτη ακυρότητα** της διαδικασίας, ενόψει παραβίασεως των διατάξεων, που **ανάγονται στην κίνηση της ποινικής διώξεως**.-

26.4.2.- Ίσως, πάντως, το θέμα να μην είναι τόσο απλό και, σίγουρα, πρέπει να τεθεί ως ζήτημα **για περαιτέρω μελέτη και επεξεργασία**. Όπως επίσης πρέπει, ενδεχομένως, να αποτελέσει **αντικείμενο μελέτης ειδικών** η τυχόν εμφάνιση ζητημάτων συγκρούσεως είτε κατά την θέσπιση των σχετικών διατάξεων για τον Ευρωπαϊό Εισαγγελέα σε σχέση με τις διατάξεις του Εσωτερικού Δικαίου, είτε κατά την εφαρμογή τους.-

26.5.- Πρέπει συναφώς να τονισθεί ότι **ο Εθνικός Δικαστής είναι αρμόδιος** **α) για τον έλεγχο** των πράξεων του Ευρωπαϊού Εισαγγελέως, **οσάκις αυτές θίγουν τις ατομικές ελευθερίες και τα θεμελιώδη δικαιώματα**, καθώς και, **β) για τον**

έλεγχο της παραπομπής (εκ μέρους του Ευρωπαϊού Εισαγγελέως), σε δίκη, των αυτουργών των διωκομένων αδικημάτων (βλ. **Πράσινη Βίβλο** της Επιτροπής των ΕΚ – σελ. 28 – βλ. παρ. 1.2). Πρέπει, λοιπόν, **να μην αποκλειστεί ούτε να περιοριστεί το καθήκον του Εθνικού Δικαστή να εγγυάται** την τήρηση των κανόνων και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων.-

ΣΤ! ΘΕΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

27.- Ως προς την **αξιολόγηση** του θεσμού του Ευρωπαϊού Εισαγγελέως: Οπως επανειλημμένως προαναφέρθηκε, στον Κανονισμό του Συμβουλίου, **έχει ρητώς προβλεφθεί και έχει ληφθεί ιδιαίτερη μέριμνα για την απαρέγκλιτη τήρηση όλων των διαδικαστικών εγγυήσεων** καθώς και των **θεμελιωδών δικαιωμάτων/ελευθεριών** του κατηγορουμένου (και όχι μόνον), δοθέντος ότι αυτό προβλέπεται όχι μόνον στην Εσωτερική Έννομη Τάξη, αλλά και σε διεθνές επίπεδο. Αυτό, δηλαδή, που κατά την Εσωτερική Έννομη Τάξη παραμένει, εν πολλοίς, **ζητούμενο, ελπίζεται ότι θα γίνει κεκτημένο** με την ευεργετική επιρροή του θεσμού του Ευρωπαϊού Εισαγγελέως.-

28.1.- Μάλιστα, προς **πλήρη ενίσχυση** της ευεργετικής **επιδράσεως** του θεσμού του Ευρωπαϊού Εισαγγελέως ως προς την **αποτελεσματική κατοχύρωση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου/υπόπτου** θα μπορούσε να προταθεί η **σύσταση θεσμών** που ενισχύουν την αποτελεσματική διασυνοριακή υπεράσπιση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως ο **Ευρωπαϊός Υπερασπιστής (Eurodefensor)**. Βλ. εισήγηση/μελέτη του Bernd Shunemann, «**Ελάχιστες προϋποθέσεις μιας αποτελεσματικής υπεράσπισης σε διεθνικές ευρωπαϊκές ποινικές διαδικασίες**» (ΠοινΔνη 2015/1055). Η εν λόγω εισήγηση έγινε/αναπτύχθηκε σε ημερίδα που οργάνωσε, το 2015, το Ινστιτούτο Ευρωπαϊκού και Διεθνούς Ποινικού Δικαίου με γενικό θέμα «**Οικονομικά εγκλήματα και Διεθνές Ποινικό Δίκαιο**». Η συγκεκριμένη εισήγηση περιλαμβάνεται σε ειδικό αφιέρωμα του περιοδικού ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ στη συγκεκριμένη ημερίδα (ΠοινΔνη 2015/1049 επ.).-

28.2.- Ο θεσμός του *Ευρωπαϊού Υπερασπιστή* θα μπορούσε να συμβάλει αποτελεσματικά στη διατήρηση της **διαδικαστικής ισορροπίας** μεταξύ αφενός μεν των διωκτικών αρχών, αφετέρου δε της υπεράσπισης του *υπόπτου/κατηγορουμένου*. Το **έλλειμμα ισορροπίας** ανάγεται σε δομικά χαρακτηριστικά των Ενωσιακών Ποινικοδομικών Αρχών, που αντανακλούν στους προσανατολισμένους μονόπλευρα, στην ενίσχυση των διωκτικών αρχών, θεσμούς της ΕΕ και, ως εκ τούτου, πρέπει να αντιμετωπιστεί με μια θεσμική αντιστάθμιση.-

29.- Η σύσταση θεσμών όπως ο ανωτέρω, θα οδηγούσε, με **βεβαιότητα**, όπως φαίνεται, **στην σίγουρα πληρέστερη προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των υπόπτων/κατηγορουμένων**.-

Z! ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

30.- Εν κατακλείδι, πρέπει να γίνουν οι ακόλουθες επισημάνσεις, όπως προκύπτουν από την **Πράσινη Βίβλο** της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σχετικά με την ποινική προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Κοινότητας και τη δημιουργία Ευρωπαϊκής Εισαγγελικής Αρχής (σελ. 28-29):

α) Όταν οι πράξεις που διεκπεραιώνονται με ευθύνη του Ευρωπαϊού Εισαγγελέα θίγουν τις ατομικές ελευθερίες και τα θεμελιώδη δικαιώματα, θα πρέπει να υπόκεινται στον έλεγχο του **Εθνικού Δικαστή** ο οποίος ασκεί καθήκοντα **εγγυητή των ελευθεριών**.-

β) Ο Ευρωπαίος Εισαγγελέας θα έχει αρμοδιότητα, υπό τον έλεγχο του δικαστή, να παραπέμψει σε δίκη τους αυτουργούς των διωκόμενων πράξεων **ενώπιον των Εθνικών Δικαστηρίων**.-

γ) Η πρόταση για την **Ευρωπαϊκή Εισαγγελική Αρχή αποσκοπεί μόνο στην κάλυψη ενός ειδικού κενού**. Δεν συνιστά, σε καμία περίπτωση, δημιουργία ενός πλήρους και αυτόνομου κοινοτικού ποινικού συστήματος.-

δ) Η πρόταση αυτή έχει ως αποκλειστικό στόχο να καταστήσει **τα εθνικά δικαστικά συστήματα περισσότερο αποτελεσματικά** σε έναν τομέα κοινής αρμοδιότητας.-

Αθήνα, 28.03.2016